

Norsk psykologforening,
Fagetisk råd
Postboks 419 Sentrum
N-0103 OSLO

Psykolog

Klager

FER sak: 29/17K

Dato: 25.04.18

**VEDR.: FAGETISK KLAGESAK
KLAGER:
INNKLAGET PSYKOLOG:**

Norsk psykologforening (NPF), Fagetisk råd (FER) mottok klagen 12.07.17 og sluttbehandlet klagen i sitt møte 23.04.18.

Saken ble behandlet av rådets faste medlemmer.

Vedtak: 5.1.1.3 Brudd på de fagetiske prinsippene er godtgjort. Innklaget psykolog gis kollegial veiledning.

Begrunnelsen for FERs vedtak er beskrevet nedenfor.

Saksgang

12.07.17	FER mottok brev fra klager med klage på Psykologforeningens medlem
29.11.17	FER vurderte henvendelsen i møte og vedtok å utrede saken som en fagetisk klagesak.
05.02.18	FER mottok redegjørelse fra innklagede psykolog.
21.02.18	FER mottok kommentar fra klager.
21.03.18	FER purret på sluttkommentar fra psykolog
06.04.18	FER mottok sluttkommentar fra innklagede psykolog.
23.04.18	FER sluttbehandlet saken.

Oppsummering av tilsendt dokumentasjon

i) Klagers brev til FER

Advokat klaget på vegne av foreldre til to barn som på klagetidspunktet var akutt plassert på en barneverninstitusjon drevet av en stiftelse der psykologen er ansatt. Av klagen fremgikk det at foreldrene brakte spørsmålet om tilbakeføring av barna inn for tingretten. Klager skrev at barna fungerte godt mens de bodde hjemme og at de etter akutt plasseringen hadde en svært dårlig utvikling. Klager hevdet at stiftelsen som psykologen var ansatt i hadde en økonomisk interesse av at plasseringen av barna ble videreført, at psykologen var i en interessekonflikt og burde sagt seg inhabil til å foreta vurderinger av familien. Klager hevdet også at psykologen

gjorde sine vurderinger av familien uten faktabeskrivelse, og at vurderingene ikke bygde på vitenskapelig metode.

Vedlagt klagen lå kopi av en mail som var underskrevet av psykologen. Emnet for mailen var «sammenfatning av-/kommentarer til observasjoner av familiedynamikk». Av mailen fremgikk det at psykologen gjorde noen forbehold vedrørende innholdet. Blant annet at det han skrev var å betrakte som «generelle kommentarer til erfaringer og observasjoner» knyttet til familien, og at fremstillingen var anonymisert. Psykologen presiserte at innholdet i mailen ikke var noen form for barnevernsutredning «eller på annen måte å oppfatte som en undersøkelse», og at det ikke forelå et mandat om å vurdere omsorgsevne eller evt. diagnoser. Videre at uttalelsen var «bare et arbeidsnotat med observasjoner og vurderinger av de oppgavene og problemstillingene som det var min del av jobben som psykolog ved (navn på stiftelsen) å forholde seg til i forbindelse med saken». Det fremgikk at psykologen fikk i oppdrag av stiftelsen å være veileder og rådgiver for de parter som var involvert med familien i barnevernstiltaket. Psykologen skulle også bistå ved å være tilstede under samvær. Videre skrev psykologen: «Det er å betrakte som ren dokumentasjon av arbeidsoppgaver som jeg er pålagt dokumentasjonsplikt på som psykolog». Psykologen listet opp 11 punkter med observasjoner og erfaringer han hadde gjort seg med familien («en oppsummering av karakteristiske trekk ved samspillsdynamikken i familien»). Avslutningsvis skrev han at oppsummeringen var negativ, men at det skyldtes at han var bedt om å beskrive det han oppfattet som problematisk ved familien og at det positive i familien var vanskelig å få tilgang på.

ii) Relevante punkter i ”Etiske prinsipper for nordiske psykologer” (EPNP)

FER vurderte henvendelsen fra klager i møte 29.11.17 og vedtok å utrede saken som en fagetisk klagesak med henvisning til følgende punkter i EPNP:

II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet

Psykologen viser respekt for og arbeider for å fremme utviklingen av hvert menneskes rettigheter, verdighet og integritet. Han/hun respekterer individets rett til privatliv, konfidensialitet, selvbestemmelse og autonomi, i samsvar med psykologens øvrige profesjonelle forpliktelser og med loven.

Respekt

Psykologen viser respekt for individets grunnleggende rettigheter, verdighet og integritet, og tilstreber å unngå at hans/hennes kunnskap anvendes på en måte som krenker, utnytter eller undertrykker individer. Psykologen er oppmerksom på og respekterer den kunnskap, innsikt, erfaring og ekspertise som klienter, relevante tredje parter og allmennheten har og respekterer kollegers og andre yrkesgruppers særlige kompetanse, forpliktelser og ansvar.

Psykologen er oppmerksom på individuelle, rollemessige og kulturelle ulikheter basert på funksjonsnivå, kjønn, seksuell orientering, etnisk og nasjonal opprinnelse og tilhørighet, alder, religion, språk og sosioøkonomisk status, og på de begrensningene som ligger i egne kulturelle, klassemessige og kjønnsmessige forutsetninger.

Selvbestemmelse

Psykologen sørger for å ivareta maksimal autonomi og selvbestemmelse for klienten, inkludert retten til å gå inn i og til å avslutte den profesjonelle relasjonen. I arbeid med barn, personer underlagt lovhjemlet tvang eller i pressede akutte situasjoner kan, under hensyntagen til gjeldende lovgivning, frivillighetsprinsippet fravikes, men en samarbeidsrelasjon tilstrebes også her.

FER ba psykologen om å reflektere over måten han hadde uttalt seg om familien på. Rådet ba ham særlig om å reflektere over grunnlaget for at han valgte å utelukkende beskrive problematiske sider ved familien, og hvilke konsekvenser dette fikk for familien (for

eksempel ivaretagelse av deres integritet og utvikling), samt konsekvenser for det videre samarbeidet med familien.

II.2 Kompetanse

Psykologen bestreber seg på å utvikle og opprettholde høy faglig kompetanse i sitt arbeide. Psykologen tilstreber bevissthet om sine faglige og menneskelige sterke og svake sider, slik at han/hun realistisk kan vurdere med hvilken kompetanse han/hun kan påta seg oppgaver. Psykologen påtar seg kun de oppgaver, tilbyr kun de tjenester og bruker kun de metoder han/hun er kvalifisert til gjennom utdanning, trening og erfaring.

Etisk bevissthet

En forutsetning for en høy faglig kompetanse er at psykologen er oppmerksom på de fagetiske prinsippene, og integrerer etiske vurderinger i sin profesjonelle praksis.

Metodebegrensninger

Psykologen er oppmerksom på de begrensningene som ligger i metoder og framgangsmåter og de begrensningene som ut fra dette må legges på de konklusjonene som kan trekkes.

Psykologen viser spesiell varsomhet når han/hun anvender metoder, hjelpemidler og teknikker som ennå befinner seg på utprøvningsstadiet og som ikke tilfredsstillende vanlige metodekrav, eller som psykologen ennå ikke behersker fullt ut.

Begrensninger i rammebetingelsene

Psykologen er oppmerksom på hvordan samfunnsmessige og arbeidsmessige betingelser kan fremme eller hemme hensiktsmessig bruk av hans/hennes kompetanse og metoder.

FER ba psykologen redegjøre for på hvilket faglig grunnlag han uttalte seg som han gjorde vedrørende familien, herunder metodiske tilnærminger. Rådet ba psykologen om å reflektere over hvorvidt han i sine vurderinger tok tilstrekkelig høyde for situasjonsspesifikke faktorer som må antas å ha påvirket familiens reaksjoner og atferd under akuttplusseringen.

II.3 Ansvar

Psykologen er oppmerksom på det profesjonelle og vitenskapelige ansvaret han/hun har overfor sine klienter og overfor den organisasjon og det samfunn som han/hun lever og arbeider i.

Psykologen unngår å gjøre skade og er ansvarlig for sine handlinger. Han/hun forsikrer seg så langt det er mulig om at hans/hennes tjenester ikke misbrukes.

Håndtering av etiske dilemmaer

Psykologen erkjenner at fagetiske dilemmaer forekommer, og at det er psykologens ansvar å klargjøre slike dilemmaer og rådføre seg med kolleger og/eller den nasjonale foreningen og å informere relevante andre om de kravene som de etiske prinsippene stiller.

FER ba psykologen om å redegjøre for i hvilken sammenheng det vedlagte notatet klager refererte til var tenkt brukt og hvem som var mottager av notatet. Videre ba FER psykologen om å reflektere over hvorvidt familien var tilstrekkelig kjent med hvilken rolle han hadde i arbeidet med dem. FER ba også psykologen reflektere over om det var noe i hans arbeidsutførelse som kunne bidra til at rollen hans ble uklar for familien (eksempelvis veiledning versus vurdering av omsorgsevne).

II. 4 Integritet

Psykologen søker å fremme integritet innen forskning, undervisning og anvendt psykologi. Dette innebærer at psykologen opptrer ærlig, upartisk og respektfullt overfor relevante involverte parter.

Han/hun forsøker å synliggjøre og klargjøre sin egen rolle i de ulike sammenhengene der han/hun arbeider.

Redelighet og tydelighet

Psykologen gir adekvate opplysninger om sine kvalifikasjoner, utdanning, erfaring, kompetanse og faglige tilknytning, og benytter bare de yrkesbetegnelser som utdanning, autorisasjon og stilling gir rett til.

Når psykologen uttaler seg i egenskap av psykolog, tilstrebes saklighet og nøyaktighet. Psykologen informerer om psykologisk yrkesutøvelse på en slik måte at misoppfatningen eller skade for fag eller yrke unngås.

Psykologen informerer på forhånd om de økonomiske vilkårene og vurderer nøye de følger det kan få for den profesjonelle relasjonen dersom han/hun mottar gaver eller andre tjenester fra klienten.

Rollekonflikter og utnyttning

Psykologen tilstreber bevissthet om sine egne behov, holdninger og vurderinger og om sin rolle i relasjonen. Han/hun misbruker ikke sin makt og stilling gjennom å utnytte klientens avhengighet og tillit. Psykologen unngår utenomprofesjonelle relasjoner til en klient, som kan redusere den profesjonelle distanse og føre til interessekonflikter eller utnyttelse.

Psykologen er oppmerksom på hvordan intimitet og seksualitet direkte og indirekte kan påvirke relasjonen mellom psykolog og klient. Psykologen unngår privatisering og seksualisering av klientrelasjoner. Seksuell omgang mellom psykolog og klient skal ikke forekomme.

FER ba psykologen reflektere over klagers påstand om at han befant seg i en interessekonflikt og var inhabil i saken.

iii) Innklagedes redegjørelse.

Vedrørende klagepunktet som omhandler at han skulle ha økonomiske interesser som stod i motsetning til hans faglige arbeid, skrev psykologen at hans nærmeste leder ville skrive en redegjørelse for dette. FER kan ikke se å ha mottatt en slik redegjørelse.

Psykologen redegjorde for sin psykologrolle i stiftelsens virksomhet og hvordan han har forholdt seg til habilitetsspørsmål og særskilte etiske hensyn. Han redegjorde for sitt arbeid i saken og for hvilke refleksjoner og avveininger han gjorde underveis. Vedrørende spørsmålet om habilitet skrev han at brukerens beste alltid skal ha første prioritet og han avviste at hans vurderinger har hatt noen som helst sammenheng med økonomiske interesser i stiftelsen. Han skrev at han er opptatt av å være bevisst på sin integritet som psykolog og stå inne for sine vurderinger, til tross for ev. uenigheter fra systemets side.

Psykologen beskrev saken som komplisert og krevende å forholde seg til, og han betegnet konfliktnivået som uvanlig høyt. Psykologen skrev at familien ble tilbudt ekstern psykologkompetanse nettopp av habilitetsmessige hensyn, og fordi familien var sårbar og hadde en vanskelig historie med hjelpesystemet. Videre skrev han at han var bevisst på å ha klare grenser for sin rolle. Hans rolle i saken var å veilede familiekonsulenten i dennes arbeid med familien. Han vurderte det som både nødvendig og faglig forsvarlig å være tilstede under møtene som familiekonsulenten hadde med familien, og hevdet at familien samtykket til dette. Etter at familien siden ga beskjed om at de ikke ønsket hans tilstedeværelse, avstod han fra å delta. Psykologen skrev at han fortløpende gjorde seg refleksjoner vedrørende hvordan han forholdt seg til familien og at han på tross av samarbeidsvansker forsøkte å ivareta familiens integritet. Vedrørende klagepunktet som omhandler metode, skrev psykologen at det ble gjort avtale om at familiekonsulenten førte journal for å unngå dobbel journalføring, og for å tydeliggjøre at hans funksjon var rettet mot familiekonsulenten og familiehjemmet og

ikke barna (slik klager hevder). Det ble ifølge psykologen ikke gjennomført noen form for utredning.

Psykologen skrev at foreldrenes gjentatte opplevelse av å være utsatt for krenkelser og overgrep fra hjelpeapparatet var basert på et sviktende grunnlag og han undret seg over at ikke advokaten i saken hadde bidratt til å nyansere dette perspektivet. Han skrev at han hadde vurdert å ta dette opp med advokaten eller advokatforeningens fagetiske råd, men ikke gjort dette. En god del av psykologens redegjørelse omhandlet hans syn på hva familiens vansker egentlig dreide seg om. Han skrev at han vurderte at foreldrenes reaksjoner i saken var «langt utover» det som kan oppfattes som en reaksjon på situasjonen. Psykologen skrev at saken hadde vært fylt av faglige og etiske dilemmaer: «dette er en sak hvor ting blir feil uansett hvordan man griper det an».

Vedrørende sin rolle i saken skrev psykologen at han opplevde at både barneverntjenesten og familiens advokat forsøkte å legge opp til at han skulle ha en annen funksjon enn det som var avtalt. Han kritiserte barneverntjenesten for å ikke ha søkt anbefalt veiledning for sine ansatte eller foreta en full sakkyndig utredning: «Istedenfor har de søkt å bruke mitt arbeid til å innhente dette ad om-/bakveier på en måte som jeg har oppfattet som både faglig og etisk uakseptabelt».

Vedrørende den omtalte eposten hevdet psykologen at barneverntjenesten i samarbeid med hans nærmeste leder påla ham å lage en skriftlig sammenfatning av sine oppfatninger av samværene og at notatet ble distribuert til partene i saken under rettsmøtet uten at dette var avtalt. Han hevdet at retten forsøkte å få ham til å trekke konklusjoner utover det han hadde grunnlag for til tross for at han forklarte sine rammer. Han hevdet også at advokaten (klager) forsøkte å definere utsagn fra ham som «formelle vurderinger og undersøkelser», og kritiserte ham for å ha gjort disse prosedyrene uten å følge metodiske krav. Også dette på tross av at han hadde vært tydelig på sine begrensede rammer.

iv) Klagers kommentarer på innklagedes redegjørelse.

Klagers kommentar var todelt, den ene delen var skrevet av advokaten og den andre delen av foreldrene i saken. Advokaten viste til både helsepersonelloven og utvalgte fagetiske prinsipper og fastholdt at han ikke mente at psykologens arbeid i saken var i tråd med disse normene. Foreldrene redegjorde ytterligere for sin og sakens bakgrunn og de gjentok at de opplevde seg urettmessig behandlet og stigmatisert. De reagerte på at psykologen i sin redegjørelse brukte feil etternavn på en av dem og at enkelte setninger var mangelfulle/uforståelige. Foreldrene reagerte på psykologens uttalelser i den omtalte eposten, blant annet at han skrev at hans opplevelser var basert på erfaringer med familien gjort «i en rekke sammenhenger». Foreldrene hevdet at kontakten med psykologen var overflatisk, «mer uformell enn formell» og mente at han hadde et sparsomt grunnlag for å vurdere dem (det dreide seg om til sammen fem møter, alle under samvær). Vedrørende punktet som omhandlet rolle, skrev foreldrene at de opplevde psykologens rolle som uklar og forvirrende. De opplevde også at psykologen fremstod som sakkyndig og psykologspesialist, og at dette ga ham stor gjennomslagskraft i rettssystemet. De mente også at psykologen i for stor grad baserte seg på andres oppfatninger av dem («klipp og lim»), noe som forsterket deres opplevelse av å bli forfulgt av systemet. Foreldrene skrev også at de reagerte på det ensidig negative fokuset i observasjonsnotatet, samt på måten psykologen omtalte dem på. De reagerte på at psykologen kom med en rekke negative karakteristikk av dem uten å bygge på faktabeskrivelser. De var uenige i psykologens beskrivelse av bakgrunnen for konflikten og hevdet at psykologen kom med uriktige opplysninger overfor FER.

Vedrørende punktet som omhandlet psykologens habilitet, skrev de at de helt fra starten av oppfattet psykologen som inhabil og de benektet at de ga sitt samtykke til hans tilstedeværelse under samværene. De anførte avslutningsvis at det fremstod som et paradoks at psykologen på den ene siden bedyret sin autonomi og faglige integritet, samtidig som han «skyldte på» og beklaget at advokaten, barneverntjenesten og rettssystemet la press på ham. De mente det var kritikkverdig at psykologen ikke hadde kontroll over hvem som fikk tilgang til observasjonsnotatet (eposten).

v) Sluttkommentarer fra innklagede

I sine sluttkommentarer beklaget psykologen at han hadde brukt feil etternavn og at noen av setningene er ufullstendige/mangelfulle. Utover det hadde han ingen kommentarer.

FERs vurdering og konklusjon

FER verken skal eller kan gjennomgå psykologers faglige arbeid med tanke på å ta stilling til riktigheten ved vurderinger eller tiltak. Det er heller ikke en del av FERs mandat å ta stilling til juridiske sider ved psykologers arbeid. I denne saken fremkommer det uenighet på flere områder mellom partene om hva som er blitt sagt eller gjort i saken. FER understreker at rådet ikke kan ta stilling til riktigheten av påstander som fremsettes. FER sitt mandat er å bidra til en vurdering av hvorvidt aktuell psykolog har gjennomført et arbeid som tilfredsstillende kravene i de etiske prinsippene for nordiske psykologer (EPNP).

FER har forståelse for at saker som omhandler foreldres omsorgskompetanse er belastende, og i slike saker vil faglige vurderinger/uttalelser kunne oppleves som krenkende uten at det nødvendigvis foreligger brudd på EPNP.

Denne saken bærer preg av et høyt konfliktnivå og kontradiksjonsprosessen synes ikke å ha bidratt til å føre partene nærmere hverandre med tanke på hvordan de ser på saken eller sin egen rolle i konflikten.

Slik FER forstår saken kan den oppsummeres i to hovedpunkter. Det ene dreier seg om psykologens rolleforståelse og klagers opplevelse av at psykologen gikk utover sin rolle og opptrådte kritikkverdig og «uryddig». Det andre hovedpunktet omhandler klagers opplevelse av at psykologen har vist manglende respekt i sin omtale av dem.

Det er FERs vurdering at psykologen med fordel kunne ha vært tydeligere og mer konsistent i sin rolle overfor klager. Dette fremstår som særlig viktig i en sak med såpass langvarig og høyt konfliktnivå. FER forstår det slik at psykologens oppgave var å være veileder for familiekonsulenten som arbeidet med familien. Samtidig kommer han i den omtalte eposten med sine egne selvstendige vurderinger av problematiske sider ved samspillet i familien og foreldrene opplever at han fremstår som en slags sakkyndig psykolog. Psykologen hevder at han ble pålagt å skrive disse notatene av barneverntjenesten og sin leder. Det fremstår etter FERs vurdering som kritikkverdig at psykologen på den ene siden fastholder sin autonomi og faglige integritet uavhengig av systemmessige hensyn, samtidig som han har latt seg presse til å uttale seg utover det hans opprinnelige rolle i saken skulle tilsi. FER har forståelse for at klager opplever dette som forvirrende og klanderverdig, og mener at psykologen burde reflektert grundigere over hvordan denne eposten kunne bli brukt i saken og konsekvensen av dette, jf. II.4 Integritet, underpunkt redelighet og tydelighet.

FER vurderer det også som kritikkverdig av psykologen å akseptere premisset om å utelukkende vektlegge negative sider ved foreldrenes samspillskompetanse i sitt notat. FER stiller spørsmål ved om det ensidig negative fokuset på foreldrenes samspillskompetanse kan ha bidratt til konflikteskalering.

Videre er det etter FERs vurdering kritikkverdig at psykologen ikke har en bedre redegjørelse for det metodiske grunnlaget for de karakteristikkene han kommer med. Psykologen burde etter FERs vurdering ha vært mer bevisst det selvstendige ansvaret han hadde for kvaliteten på og konsekvensene av sitt arbeid.

FER har forståelse for at det underveis i saken oppstod situasjoner som det åpenbart var svært krevende for psykologen å forholde seg til. Det er FERs inntrykk at psykologen på mange områder har gjort seg viktige og gode refleksjoner og avveininger i saken. Det er likevel rådets vurdering at psykologens rollesammenblanding og ensidig negative fokus på samspillet i familien kan ha bidratt til en uheldig konflikteskalering i saken.

Vedtak: 5.1.1.3 Brudd på de fagetiske prinsippene er godtgjort. Innklaget psykolog gis kollegial veiledning.

Dette brevet er å regne som kollegial veiledning.

Vedtak fattet av Fagetisk råd kan ankes til Psykologforeningens Ankeutvalg for fagetiske klagesaker. Jmfør punkt 4.2.4 som kommer inn under saksgang og saksbehandling, påligger det den ankende part å begrunne hvilke(t) punkt(er) i Fagetisk råds konklusjon det ankes på. Anken sendes Norsk psykologforening sammen med Fagetisk råd sin konklusjon og øvrige dokumenter i saken. En anke må være fremmet innen 3 måneder etter at fagetisk råd sin konklusjon er avgitt.

Med hilsen
Fagetisk råd
Norsk psykologforening
Svanhild Mellingen, leder

for leder, Ingvild Aubert, sekretær FER

Kopi: Sentralstyret i Psykologforeningen, v/president Tor Levin Hofgaard